

Bas van der Zon
Het antitoerismeboekje
Een literaire komedie

DE SATIRICUS UITGEVERIJ DEN HAAG

Copyright © 2014 Bas van der Zon

De Satiricus Uitgeverij i.s.m. Brave New Books

Druk: Brave New Books

Websites: desatiricusuitgeverij.blogspot.nl (uitgeverij) &
dezachtewaarheid.blogspot.nl (Bas van der Zon)

Omslagontwerp: Chris Angelovski

(In 2013 verschenen als epub: 9789402103519)

ISBN: 9789402121377

Voor Maria

INLEIDING

Deze reis maakte ik zelf (grotendeels) in 2000. Ik schreef het verhaal vlot maar het duurde lang voordat ik over alles tevreden was. Heel lang. Aangezien ik ook nog gewoon een baan had, werkte ik slechts met tussenpozen aan dit project. Zomer 2012 rondde ik het eindelijk af. Een voordeel van het feit dat uitgevers zich massaal richten op genres als drama en thrillers is dat ik in alle rust heb kunnen schaven en schrappen aan mijn verhaal.

Zes karakters, Pia, Rosa, Marcel, Otto, Bill en Ella, worden onvrijwillig uitgenodigd voor een reis door Europa. Hun reisleider is Lars. Meer verklap ik niet.

Dit is beslist geen roman in de traditionele zin des woords. Er zitten namelijk heel veel grapjes in. Ik zou het zelf liever een literaire komedie willen noemen. Komedie werkt anders dan drama. De humor komt van de karakters die zich langzaam uiteenvouwen en van de intuïtieve en spontane schrijfstijl.

Als je jezelf een schrijvend artiest vindt, moet je dat hartstochtelijk naleven, anders hoef je het net zo goed niet te doen, is mijn idee.

Het is voor mij heel belangrijk dat een verhaal net zo leuk is om te lezen voor mannen als voor vrouwen. De actie en de snelheid zal de mannen aanspreken, de sociale interacties de vrouwen, en de humor hopelijk beiden.

Ik hou erg veel van de vrolijke schrijfstijl van de schrijvers Raymond Queneau en Nikolaj Gogol. Daar zal wel het een en ander van te herkennen zijn. Ik kijk veel films dus ik vermoed dat mijn stijl ook veel filmische invloeden heeft.

Iedere schrijver heeft zwakheden en bij mij is dat het begin. In plaats van een kalm begin om aan te wennen, gebeuren er meteen bizarre dingen die mensen zullen afstoten, in een stijl die mensen nauwelijks herkennen – wat flauw en stripachtig! Waar is de literatuur, de grote thema's! En ze geven op.

Nu u het boek in handen heeft, denkt u misschien: ben ik nu bekocht? Nee hoor! De lezer die moeite heeft met het begin kan beter bij hoofdstuk 6 beginnen. Vanaf dat hoofdstuk wordt het echt leuk. Ik heb nog een poosje getwijfeld of ik hoofdstukken 1 tot en met 5 moest schrappen. Maar dan wordt het wel een erg dun boekje, ben ik bang.

Het is een van de nadelen als je luchtig schrijft: mensen blijven vinden dat het geen literatuur is. Je kunt schrijven als Brugman, maar die mening zit diep verankerd. Daar verander je niets aan. Deuren blijven dicht die voor dramaschrijvers wel open gaan.

Maar thema's in een komedie zijn geen mindere thema's dan die in een drama. Satire is geen 'onzin': het is een eeuwenoude stijl. Juvenalis, Aristofanes of Apuleius, om maar een paar meesters te noemen die al schreven voordat de roman was uitgevonden.

Ook dit verhaal heeft grote thema's, zoals de zin van het reizen, de relatie tussen man en vrouw, de betekenis van carrière maken, alleen worden ze heel lichtvoetig gebracht. Wat is er zo schandalig aan een keertje goed lachen? Is dat niet een kunst op zich?

Het leven is gewoon te serieus. Daar verander je ook niets aan. Zelfs niet met dit boek. Daardoor heb ik me niet laten kisten. Ik heb vooral enorm veel plezier in het schrijven gehad – niet een gedachte aan of iets literatuur is of niet zat me daarbij in de weg.

Ik wens de lezer veel leesplezier! Vergeet niet: literatuur is niet eng! Volg me tijdens mijn boekenontdekkingsreizen op dezachtewaarheid.blogspot.nl!

Hoogachtend,
Bas van der Zon.

1 Station Poznan des nachts

Moeder.

Moeder, dacht Lars Bretelsen, de ik-figuur van zijn eigen leven, hoe kan het dat ik op het punt sta om om zeep geholpen te worden? Stomtoevallig (maar gelukkig voor ons) beleeft de hoofdpersoon op dit moment een flashback.

Hij stapte 's nachts uit de trein die hem tot Poznan bracht. Het kwam hem niet goed uit dat hij ruim een uur moest wachten op het station van Poznan voor zijn aansluiting. Maar veel keuze had hij niet.

Hij keek op het perron om zich heen en zag niets bijzonders. Hij liep naar de hal van het station. De stationshal van Poznan was ook niet veel soeps. Er was maar een mogelijkheid om je te verpozen: de restauratie. Lars liep er met zijn rugzak heen.

Hij bestelde een kopje hibiscusthee en de uitbater kopschotelglasde alles in onnavolgbare snelheid voor zijn neus. Het was een rare keus, hibiscusthee, midden in de nacht, maar de restauratiemedewerker had alleen maar hibiscus in zijn thee-assortiment. Thuis zou Lars nooit hibiscusthee drinken, en nu wel, want op reis onderneem je zulke bizarre uitspattingen.

Zo stond hij daar een paar minuten.

Opeens stond de restauratiemedewerker voor hem te zwaaien met een bezem. De gedachte die Lars' hersenen het snelst bereikt hadden: het is de gewoonte in dit land dat klanten ook een stukje bezemen. Daarom greep hij de bezem beet. Maar de uitbater brulde Oud-Poolse scheldwoorden. Op enige achterstand arriveerde de juiste gedachte: de uitbater wilde hem weg hebben uit de zaak.

Met een klap viel het rolluik achter hem dicht. Hij ging op zijn tas zitten niet ver van de restauratie.

De schoonmaker domineerde de scène in de kille hal met zijn schoonmaakmachine, die zo op het oog in het wilde weg rondjes maakte door de hal, maar er school vast bepaalde schoonmakerslogica achter. Soms liepen er mensen kruislings door de hal. Hier en daar sjokten reizigers met emotionele gezichten naar kiosken om te lezen wat er op opgehangen tijdschriften stond. Andere reizigers zaten te suffen op een bankje of te roken bij de uitgang.

Lars had zijn uurtje op deze manier makkelijk vol kunnen observeren als hij niet op zijn schouder werd getikt.

Hij keek om en zag een afzichtelijke man. De man leek op een kannibaal die aan zichzelf was begonnen. Vieze kleren, rottend gebit, en een geur om hem heen die op een toilet voor blinde, incontinentie passers niet zou misstaan. Het wezen zakte naast Lars op zijn rugtas. Lars schoof een beetje op maar de rugtas was natuurlijk niet zo heel breed en enig fysiek contact was onvermijdelijk. Het wezen stak een van zijn vieze klauwen uit, die Lars met walging schudde.

- Igor.

- Lars.

- Ik ben de kruier. Als je niet oppast, zullen je bergschoenen straks gevuld zijn met bloed. Literen bloed!

Gezien de hemoglobinerijke taal leek het Lars verstandig op te staan en een andere locatie te zoeken. Zijn tas liet hij achter. Hij toog naar de wachtruimte en ging naast een vadsige man zitten.

- Jij zat net naast de kruier, zei de vadsige man ineens. Vind je hem ook niet zo'n schoonheid, die man?

De vadsige man liet met zijn bulderlach de hele bank trillen.

- Ik ben Lech, de Wachtkamerman. Ik beheers dit deel van het station en flinke delen van Poznan oost en zuid. Je komt als geroepen. De man op het schoonmaakarretje, die wil ik hebben. Het is tijd voor de totale macht.

- Wat? Die man daar in de hal?

- Dat is een topgangster. Mijn grote concurrent. En jij gaat me helpen om hem onschadelijk te maken.

- Ik? Ik wil er beslist niet aan meedoen, geen denken aan, ik ga, tabee.

- Geen keuze voor jou.

Lech schoof wat blubber opzij en Lars staarde zijn ogen uit. Een blaffer. De eerste die hij in zijn leven zag. Net als in de film eigenlijk. De wachtkamerman fatsoeneerde zijn kleding en zei toen plechtig:

- Als je nu gaat, ga je dood.

- En als ik niet dood wil?

- Dan moet je mij helpen.

- En als ik dat niet wil?

- Dan ga je dood.

- Zopas dronk ik een kopje hibiscusthee en mijmerde ik een beetje. Nu sta ik punt om het aardse te verlaten of hoe dat ook heet,

en ik wil dat helemaal niet. Waarom kan ik niet verder met mijmeren?

Een zacht lachje volgde maar geen antwoord. Vervolgens legde Lech een ambitieus plan uit om de man op het schoonmaakkarretje om te leggen, met Lars als spil van het project, en hij mocht daar met niemand over praten.

Na de uitleg stond Lars snel op en keerde terug in de stationshal. Van de duistere wachtkamer, was er opeens veel fel licht. Hij knipperde nog met zijn ogen en voelde dat hij werd gegrepen door een stevige arm. Een tel later zat hij op schoot van de man in het schoonmaakkarretje, die, het zicht kwam terug, werkelijk een snor van jewelste had.

- Ellendig hè, zei de man in het schoonmaakkarretje met een onverwachte hoge stem, reiziger te zijn op station Poznan 's nachts. Terwijl het zo'n interessante plek is. De lampen in de hal zijn een project geweest van de Amerikaanse kunstenaar Jack Ralph. Hij wilde het gebrek aan licht in het dagelijks leven aan de kaak stellen met een overstelpende hoeveelheid tl-lampen. Kunstzinnige stad hoor, Poznan. Bijvoorbeeld het project *Hotels '72* van, ahhoehetezookweer, o ja, Goede Maatjes, een collectief van Poolse architecten en kunstenaars die ageerden tegen economisch gedreven skylines door plompe gebouwen kriskras door de stad neer te zetten. Je denkt: dat is een lelijke stad. Maar dat is dus niet zomaar zo. Ja, ik zou wel eens willen dat ik als reiziger weer aankwam.

De man lachte. Een griezelige lach. De lach van een seriemoordenaar, een dictator, een gewetenloze kapitalist. Ze draaiden rondjes op de schoonmaakmachine, die zelf behoorlijk luidruchtig was.

- Ik zag je met mijn concurrent praten. Hij wil vast van mij af. Jij bent zijn sleutel. Denkt hij. Zie je, ik ken zijn gedachten voor ze die zelf denken. Daarom ben ik ook hier de leider. Misschien is dit juist mijn kans om met hem af te rekenen. Concurrentie is aanvaardbaar tot een zeker niveau. Een mens moet overleven, vind je niet?

- Doe 't gezellig zonder mij, zei Lars.

- Tegendeel. Jij bent mijn oogappel.

- Dé Oogappel is het hier.

De ogen van de man op het schoonmaakkarretje glinsterden.

- Jammer dat je niet mijn secondant bent. Je bent geciviliseerd.

worden. Lars bukte, wat minuten kostte. Hij zag de schurkengezichten plooi voor plooi verbaasder worden, terwijl ze juist hun wapens begonnen te legen, op elkaar, ka-poem, ka-poem, ka-poem, kogeltje voor kogeltje zag hij ze door de lucht vliegen, en dan ploffffff, ploffffff, ploffffff, aankomen, als de schutters getroffen werden, ware het dat ze trage scheten lieten, gefotografeerd in donkerrood. Lars overpeinsde hoe darmflora op zulk spannende momenten werkt, daar had hij immers alle tijd voor, toen hij zijn ene been met de allergrootste moeite langs de andere kreeg, wat een half uur kostte per stap, richting de stem, en twee dagen later daar aangekomen liep de klok opeens weer gewoon en smeerden ze hem in een rotgang het station uit.

2 De ontvoering door het toiletdametje

Lars liet zijn munt op het schoteltje vallen, waar het klingelend zijn weg naar het midden zocht. Twintig eurocent, las hij op het bordje.

Daarna liep hij de woonkamer binnen. Daar doorboorde de blik van zijn redster hem zowat. Ze was slank, een jaar of vijftig, zwart gekleed, had een ingevallen gezicht, vinnige blik, sluik grijs haar, kortom, een typisch Pools toiletdametje. Om het ijs te breken zei Lars:

- Grappig dat je ook een schoteltje in je eigen wc hebt.
- Jij bent de 'chosen one'.
- Pardon?
- Je bent toch niet doof?
- Nee.
- Jij, jij bent de 'chosen one'.
- Hoezo?
- Wat hoezo? pareerde zij zijn vraag effectief.
- De hoezo van ik begrijp niet wat je bedoelt.
- De 'chosen one' bejje of bejje niet. Alles zit heel simpel in elkaar.

Dit station was een beestenbende, elkaar neerschietsende bendes regeerden hier decennia, jij komt langs, innunkeer alle geteisem dood. Dat wil maar een ding zeggen.

- Dat ik nog leef?

Ze negeerde hem en leegde gewoontegetrouw het schoteltje in haar vest. Ze gebarde hem haar te volgen. Even later liepen ze door de binnenstad van Poznan. Op de Poznaanse kasseien hadden ze een gesprekje.

- Hoe zit het nu? vroeg hij.
- Luister, je bent hét. Hét. Je bent hét. Hét. Dat ben je. Begrijp je dat?

- Nee.

- Leer het te begrijpen.

- Ik weet niet waarvan je denkt dat ik hét ben, maar ik ben hét niet, datgene waarvan ik niet weet wat hét is, dat is in elk geval iets wat ik niet bén.

- Jij bent hét wel, balkte zij naar achteren.
- Ik ben hét niet, balkte hij naar voren.
- Jij bent hét wel.
- Ik ben hét niet.

- Zo komen we niet verder.
- Zijn we het daar in elk geval over eens.
- Ze stopte. Hij ook.
- Ik bedoel letterlijk, zei ze. Zo kan ik je nooit afleveren bij Maria.
- Ze liep weer door en hij hobbelde erachteraan. De nieuwe data werd verwerkt door Lars' brein.
- Met die Maria bedoel je toch niets? Ik ben atheïst.
- Dáár heeft het niets mee te maken.
- Waarmee dan wel?
- Met dat ik je bij Maria moet afleveren en dat ik verder nergens een boodschap aan heb.
- Jij met jouw beroep.
- Plotseling stond Lars stil, waarna het toilet-dametje hetzelfde deed.
- Ik eis nu te weten wat er aan de hand is, zei hij.
- Ik eis nu dat je door loopt, zei zij.
- Hoe kom je erbij iets te eisen.
- Kan ik ook van jou vragen.
- Jij zegt dat ik iets ben.
- Ja, de chosen one.
- En je sleept me mee naar ene Maria.
- Ik zie het probleem niet, zei ze onschuldig.
- Het probleem is dat aan mij niets wordt gevraagd.
- Dat is geen geldig probleem.
- Dan ga ik.
- Nee.
- Wat nee?
- Nee van je gaat niet.
- Wat kan mij tegenhouden?
- Dit.

Onder haar vest haalde ze een blaffer vandaan. Lars staarde er overrompeld naar. Ze stopte de blaffer terug en beval hem door te lopen, wat hij deed.

3 Ontmoeting met Maria

Na zo links en zo rechts wat straten te hebben ingeslagen, stopte het toilet-dametje bij een deur en wees naar een raam erboven.

- Maria, zei ze.

- Lijkt me meer een huis, adremde hij af.

Na het belletje hoorden de twee langdurig gestommel op de trap, een geratel van ontsloten, en zagen ze daarna een zwarte haardos, die behoorde aan een vrouw van een jaar of veertig.

Men keek naar elkaar, naar de straat, naar verre vertes.

Het toilet-dametje strekte plotseling haar handen richting Lars uit en riep:

- Hrrrrizzieddan.

- Sdattum?

- Je ziet het er niet aan af, dat weet ik. Toch weet ik het zeker, Maria, ik heb hem gezien: hij is hét echt, hij-is-het-echt.

Waardeloze argumentatie, vond Lars, maar Maria begon hem te monstereën, verdween, keerde terug, drukte een stapel flappen in de handen van het toilet-dametje, dat euroforisch verdween, en zei:

- Treed binnen, ga zitten.

Dat deed hij, op een bank, in een armetierig woninkje. Ze rommelde in kastjes. Lars besloot dat het spelletje uit moest zijn en wilde haar vragen waar dit geintje op sloeg, maar zij stelde de volgende vraag toen ze tegenover hem plaats had genomen met een kladboekje en pen op schoot:

- Ben je homoseksueel?

- Nee, zei hij verbaasd.

Ze maakte een notitie en vroeg:

- Eet je vlees?

- Alleen biologisch.

- Vis?

- Ja.

- Zalm?

- Soms.

Ze schreef.

- Zit je wel eens lang op de wc?

- Ja.

- Kijk je naar parende wantsen?

- Nee.

- Parende beren?
- Nee.
- Wie is jouw lichtend voorbeeld op het gebied van ontspannen loopjes?
- Mijn neefje van drie.
Haar pennetje kraste onophoudelijk.
- Wat is het beste voer voor konijnen?
- Graan?
- Hoe ver reikt jouw kennis op het gebied van straatbordjes-design?
- Nergens heen.
- Kun je het geluid van een clavecimbel nadoen?
Lars imiteerde een hyena.
- Zou je wel eens naar Dürres willen reizen?
- Ja.
- Weet je waar 't ligt?
- Nee.
- Wat was het favoriete gerecht van Abraham Lincoln?
- Ik wist niet dat hij een favoriet gerecht had.
- Wat is de motorinhoud van een Kawasaki FL 98333?
- Benzine.
- Hoeveel cc.
- Wat is cc?
- Wat is de favoriete ijsmaak in de wereld?
- Yoghurt.
- Als iemand een pistool op je richt, probeer je diegene dan onschadelijk te maken of sta je dan stokstijf te staren naar de loop?
- Ik staar stokstijf naar de loop.
- Denk je dat je grappig bent?
- Misschien.
- Vertel een leuke grap.
Lars dacht na en zei daarna:
- Waar heeft iemand last van die bang is om vast te zitten in *Het verdriet van België* van Hugo Claus?
Ze haalde haar schouders op.
- Hugo Claustrofobie.
Ze legde haar notitieschrift en pen opzij en keek hem ernstig aan. Daarna beval ze dat hij vijf rondjes door de kamer moest rennen en vijfendertig keer opdrukken. Hij kwam tot achttien. Hijgend ging hij

weer zitten. Ze kneep met een pincet op verschillende plaatsen in zijn been, waarop hij de vreemdste klanken uitstiet.

Hierna borg ze alles op in een kast, ging weer zitten en zei:

- Dikke onvoldoende. Maar als het toilet-dametje zegt dat je 'the chosen one' bent, moet ik haar vertrouwen.

Ze reikte hem zijn jas aan terwijl hij nog over zijn been wreef en de twee togen diep in de Poznaanse nacht naar een café.

4 Gesprek in een Poznaanse bar

Achterin het café zat een man tegen glazen rondom hem te brabbelen. Achter de tap stond een afwezige serveerster.

Maria trakteerde Lars op citroenthee. Zelf nam ze bitter lemon.

Na het arriveren van de drankjes deed ze haar levensverhaal uit de doeken. Maria was voorzitter van de Anti Toerisme Bond. Deed al twintig jaar haar best het toerisme te bestrijden. Coördineerde vele projecten. Moest aldoor verhuizen want de klik zat achter haar aan. Daarom leefde ze in krotten.

Lars' inziens is het toerisme de meest tamme en onschuldige industrie die je je maar kunt voorstellen. Dat zei hij ook tegen haar.

Ze werd fel. Toerisme was volgens haar een schandaliger business dan olie-business of cocaïne-business of welke business dan ook. Alles draaide om vernietiging van het goede, zei ze. Bovendien werkte de industrie als een misdaadorganisatie.

Een verbaasd lachje rolde vanuit Lars' huig de wijde wereld in, waarop ze zei:

- Mijn hele familie is vermoord door de maffia.

Ze drukte een strijkorkest uit haar strot. Lars stond op om haar te troosten, maar zijn troostarm werd afgewimpeld. Hij ging weer zitten en vroeg:

- Cosa Nostra of de Russische?

- Nee oen, wat zeg ik je nou, de toerismemaffia.

Haar snikken verdwenen even snel als ze gekomen waren. Uit haar tas haalde ze een stapel papieren met documenten waarop te lezen stond hoe deze klik opdracht gaf reisleiders te manipuleren, reisbureaus te chanteren, vliegtuigmaatschappijen om te kopen, spoorwegmaatschappijen failliet te laten gaan, ja zelfs de hele wereldpolitiek de wil op te leggen.

Lars, ex-verslaggever van de Osloër Dagbladet, bekeek de bewijzen kritisch. Daarop haalde ze vijf foto's tevoorschijn van vrolijke ogende mannen. Gevolgd door vijf foto's van dezelfde mannen met kogelgaten in hun lichamen.

- Eerdere 'chosen ones'.

- Ha, nu denk jij dat ik me ook overhoop laat knallen?

- Deze mannen waren wel op de hoogte van het design van straatlantaarns, wat de motorinhoud is van de Kawasaki, wisten dat Lincoln hield van aardappelsoep met knoflook, kunnen feilloos om

het even welk instrument nadoen, zaten nooit lang op de wc, en ze wisten dat de favoriete ijsmaak chocola is.

- Waarom stel je dan ook zulke vragen?

- Omdat je nooit weet wat je tegenkomt.

- Daar zit wat in.

- Hoe dan ook, zij slaagden allen grandioos in de test. En faalden in de praktijk. Ze waren *te goed*.

- En ik ben zo waardeloos dat ik daarmee de vijand kan verrassen, wil je zeggen?

Ze knikte.